

नुवाकोट जिल्लामा प्रचलित लोकगीतको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक,
सङ्काय अन्तर्गत रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस
नेपाली विभाग स्नातकोत्तर तह
दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको
प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधकर्ता

प्रदीप मिश्र

रजिस्ट्रेशन नं. ६-१-४०-३८६-९६

रोल नं. ७५/०६४/६५

परीक्षा रोल नं. ४००१८०

काठमाडौं

शोध निर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय, नेपाली विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षका छात्र श्री प्रदीप मिश्रले “नुवाकोट जिल्लामा प्रचलित लोकगीतको अध्ययन” शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरा निर्देशनमा रही तयार पार्नु भएको हो । परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको उहाँको यस शोधपत्रसँग म सन्तुष्ट छु र यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली केन्द्रीय विभाग रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पसमा सिफारिस गर्दछु ।

मिति: २०७०/११/.....

.....
तुलसीमान श्रेष्ठ
सह-प्राध्यापक
नेपाली विभाग
रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस
भृकुटी मण्डप, काठमाडौं

शोध मूल्याङ्कन समितिको

स्वीकृति पत्र

श्री प्रदीप मिश्रले नेपाली स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नुभएको “नुवाकोट जिल्लामा प्रचलित लोकगीतहरुको अध्ययन” शीर्षकको शोधपत्र सोही प्रयोजनका निम्ति स्वीकृत गर्दछौं ।

.....

बाह्य परीक्षक

उप प्रा.डा. गोविन्दप्रसाद शर्मा

.....

स. प्रा. तुलसीमान श्रेष्ठ

(शोध निर्देशक)

.....

भगवानचन्द्र उपाध्याय

विभागीय प्रमुख

नेपाली विभाग

रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस

भृकुटी मण्डप, काठमाडौं

मिति: २०७०/११/.....

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत “नुवाकोट जिल्लामा प्रचलित लोकगीतको अध्ययन” शीर्षकको शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय, नेपाली केन्द्रीय विभाग अन्तर्गत नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पारेको हुँ । यस विषयमा शोधपत्र लेखनका लागि र शोधप्रस्ताव स्वीकृति प्रदान गर्ने नेपाली शिक्षण समिति रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पसप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र मेरो आदरणीय गुरु सह-प्राध्यापक तुलसीमान श्रेष्ठज्यूको कुशल निर्देशनमा तयार पारिएको हो । आफ्नो व्यस्तता हुँदाहुँदै पनि शब्दशब्द केलाएर सुभाउ र सल्लाहका साथ समुचित मार्ग निर्देशनबाट शोधपत्रले एउटा आकार पाएको छ । यसको लागि आदरणीय गुरुप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

शोधप्रस्तावलाई विभागीय स्वीकृति प्रदान गरी प्रस्तुत शीर्षकमा शोधपत्र लेख्ने अवसर प्रदान गर्नु हुने तथा यस शोधपत्र तयार पार्न आफ्ना विविध व्यस्तताहरुवा बीच आफ्नो अमूल्य समयको प्रवाह नगरी सल्लाह, सुभाउ र निर्देशन दिनु भई शोधपत्र तयार पार्न सहयोग गर्नु हुने विभागीय प्रमुख भगवान चन्द्र उपाध्याय प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्रका लागि आवश्यक सामग्री सङ्कलन गर्ने र स्रोत साधन जुटाउने क्रममा सहयोग गर्ने आदरणीय मित्र एवम् अग्रज स्रष्टाहरुप्रति कृतज्ञ छु । यसका साथै शोध प्रयोजनका लागि आवश्यक विवरण उपलब्ध गराइदिने सबै लोक गायक गायिका र सङ्कलन क्षेत्रमा सहयोग गर्ने सम्पूर्ण आम नागरिकप्रति अत्यन्त आभारी छु ।

विशेष गरी पढाइ लेखाइका सवालमा सधैं उत्साह र हौसला प्रदान गर्नुहुने पुजनीय हजुरबुवा श्री गणेशप्रसाद मिश्र, पुजनीय पिता श्री वैजनाथ मिश्र र पूजनीय माता इन्दिरा मिश्रप्रति ऋणी छु । जीवनका हर मोडमा सुख, दुःख, खुसी साट्दै सङ्घर्षका पलपलमा साथ दिने मेरी जीवन सङ्गिनी सुजना घिमिरे (मिश्र) र प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्न समुचित वातावरण तयार गरी सहयोग पुर्याउने छोरा प्रनुस मिश्रप्रति धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

अन्त्यमा, प्रस्तुत शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस, नेपाली शिक्षण समिति समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

मिति: २०७०/११/.....

शैक्षिक सत्र (०६४/०६५)

.....

प्रदीप मिश्र

रोल नं. ७५

स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्ष

नेपाली विभाग रत्न राज्यलक्ष्मी क्याम्पस

l j i f o ; " r L

पहिलो परिच्छेद

शोध परिचय

१.१	विषय परिचय	१
१.२	शोध समस्या	२
१.३	शोध कार्यको उद्देश्य	२
१.४	पूर्व कार्यको समीक्षा	३
१.५	शोध कार्यको औचित्य	४
१.६	शोध विधि	४
१.७	शोध कार्यको सिमाङ्कन	५
१.८	शोधपत्रको रूपरेखा	५

दोस्रो परिच्छेद

नुवाकोट जिल्लाको परिचय

२.१	विषय प्रवेश	६
२.२	ऐतिहासिक पृष्ठभूमि	६
२.३	नामाकरण	७
२.४	भौगोलिक अवस्थिति	७
२.५	हावापानी	७
२.६	वनस्पती	८
२.७	पशुपन्क्षी	९
२.८	नदीनाला ताल र झरना	९
२.९	सामाजिक साँस्कृतिक तथा आर्थिक जीवन	१०
२.१०	शैक्षिक अवस्था	१२
२.११	प्रचलित परम्परा र चाड पर्वहरू	१२
२.१२	निष्कर्ष	१३

तेस्रो परिच्छेद

लोकगीतको परिचय, स्वरूप, महत्व, विशेषता र वर्गीकरण

३.१	विषय प्रवेश	१४
३.२	लोकगीतको परिचय	१४
३.३	लोकगीतको परिभाषा	१५
३.४	लोकगीतको स्वरूप	१७
३.५	लोकगीतका विशेषता	१७
३.६	लोकगीतको वर्गीकरण	१९
३.७	निष्कर्ष	२३

चौथो परिच्छेद

नुवाकोट जिल्लामा प्रचलित लोकगीतहरूको संकलन वर्गीकरण

४.१	विषय प्रवेश	२४
४.२	वर्षचक्रीय लोकगीत	२४
४.२.१	बाह्रमासे लोकगीत/सदावहार गीत	२४
४.२.२	भयाउरे लोकगीत	२५
४.२.३	सवाई गीत	२८
४.२.४	सिलोक	२९
४.२.५	काँठे लोकगीत	३०
४.२.६	ऋतुकालीन गीत	३०
४.२.७	पर्वगीत	३१
४.२.८	तीजगीत	३२
४.२.९	भैलो	३४
४.२.१०	देउसी	३६
४.२.११	कर्मगीत	३७
४.२.१२	असारे गीत	३८
४.२.१३	जेठे, साउने, भदौरे र विविध कर्मसम्बन्धी गीतहरू	३९
४.२.१४	दाँडगीत	३९

४.३ जीवनचक्रीय लोकगीत	४०
४.३.१ संस्कार गीत	४१
४.३.२ धार्मिक गीत	४३
४.३.३ उमेर अवस्थाकालीन गीत	४५
४.३.४ नृत्यगीत (रत्यौली, तीजे, असारे गीत)	४७
४.४ निष्कर्ष	४९

पाँचौं परिच्छेद

नुवाकोट जिल्लामा प्रचलित लोकगीतहरूको विश्लेषण

५.१ विषय प्रवेश	५०
५.२ विषयवस्तुका आधारमा	५०
५.२.१ राजनैतिक आधारमा	५०
५.२.२ सामाजिक आधार	५१
५.२.३ आर्थिक गतिविधिका आधारमा	५२
५.२.४ अर्थका आधारमा	५३
५.२.५ अभिधार्थी	५३
५.२.६ लक्ष्यार्थीका आधारमा	५३
५.२.७ व्याङ्ग्यार्थी गीत	५४
५.२.८ साँस्कृतिका आधारमा	५४
५.३ संरचनाका आधारमा	५५
५.३.१ छोटो गीत	५६
५.३.२ मध्यम गीत	५६
५.३.३ लामो आकारका गीतहरू	५६
५.४ निष्कर्ष	५७

छैटौं परिच्छेद

उपसंहार

५८-६१

सन्दर्भ ग्रन्थसूची

६२

परिशिष्ट

१. बाह्यमासे गीत	२-५
२. सदावहार गीत	५-९
३. सवाई गीत	१०-११
४. सिलोक	१२-१३
५. काठे लोकगीत	१४
६. तिजे गीत	१५-२४
७. भैलो	२५-२६
८. देउसी	२७-२८
९. असारे	२९-३७
१०. दाई	३८-४०
११. संस्कार गीत	४१-४२
१२. धार्मिक	४३-४४
१३. भजन	४५-५०
१४. आरती	५१-५२
१५. वालगीत	५३-५५
१६. युवा	५६-६०
१७. वृद्ध	६१
१८. नृत्य	६२-७१